

Verdachten met een licht verstandelijke beperking (LVB) in het politieverhoor

Herkenning, bejegening en informatievergaring

Robin Kranendonk

Onderzoeker Politieacademie en

Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving

November 2024

POLITIEACADEMIE

Hé en al wat vaak gebeurt, is dat rechercheurs stellen twee vragen in één:

“Ben je daar geweest en reed je in een blauwe auto?”

En dan zegt mijn cliënt bijvoorbeeld “Ja”, want die heeft de eerste vraag gehoord:

“Ben je daar geweest?”

Maar hij reed helemaal niet in een blauwe auto. Maar dat staat later wel in de bekentenis waar die op wordt veroordeeld.

Advocaat

Relevantie (1)

- Herkenning

- SCIL
- Vragenlijst Indicatie Kwetsbaarheid
(Rispens & Van der Sleen, 2022)

- Risico's

P: Mijn collega voelt zich beledigd door wat u zei, begrijpt u dat?

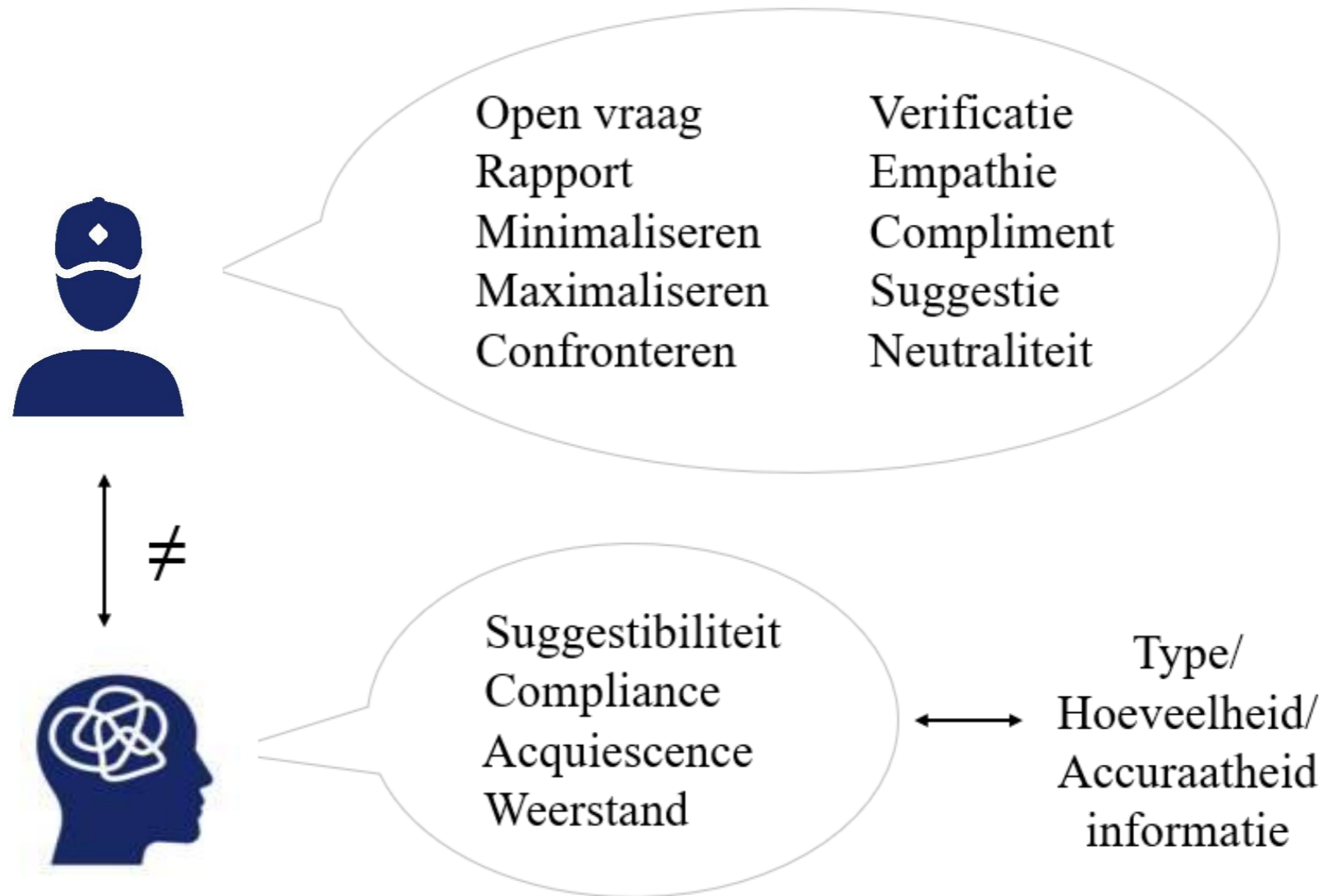
V: Nee ik begrijp dat niet. Hij begrijpt mij ook niet, dus ik begrijp hem ook niet.

- Methoden & opleiding (Méndez Principles)

ABE (2022); Geijssen et al. (2023); Kaal et al. (2021); Meissner et al. (2014); Méndez et al. (2021); Milne & Bull (2001); Oxburgh et al. (2023); Rachlew et al. (2022); Rispens & Van der Sleen (2022); Tudor-Owen et al. (2023); Van Amelsvoort & Rispens (2021)

Relevantie (2)

Clare & Gudjonsson (1993, 1995); Gudjonsson (2003, 2018); Rassin & Candel (2010)

Belangrijk!

(Voor)kennis LVB & aanpassing verhoor

O.a. Forst (2013); Kaal et al. (2021); Leo & Gould (2009)

POLITIEACADEMIE

nsCr

Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving

Methoden onderzoek

Verkennend onderzoek

53 semigestructureerde interviews

Codeerschema

Hoofdonderzoek

Audio(visuele) opnamen (N=92)

Observaties (N=54)

Met dank aan M. Beermann, R. Mollevanger, S. Keetman & C. Sioni,

Identificeren van verdachten met een LVB en/of psychische problematiek

Onderwerpen uit 'Vragenlijst Indicatie Kwetsbaarheid' in het persoonsgerichte verhoor

V: Want ik heb een Wajong.

P: Waarom is dat?

V: Ja, ik heb een, uh, lage IQ toch, onder die gemiddelde.

P: En wat vond je ervan toen je dat hoorde? Hoe is dat voor jou?

V: Ja ik zat al op een praktijkschool, dus ja maakt niet uit.

Fase 1 – Interviews (1)

- (Context) informatie

- Taalgebruik

- Denkproces

- Non-verbaal gedrag

- Opvallendheden in sociaal en emotioneel gedrag

→ *Let op culturele component/
taalbarrière*

Ik wil niet op vakantie.

Ik kan wel goed lezen, maar de lettertjes zijn zo klein.

Ik ben toch niet gek/dom!

Jij hebt toch ook ballen?!

Fase 1 – Interviews (2)

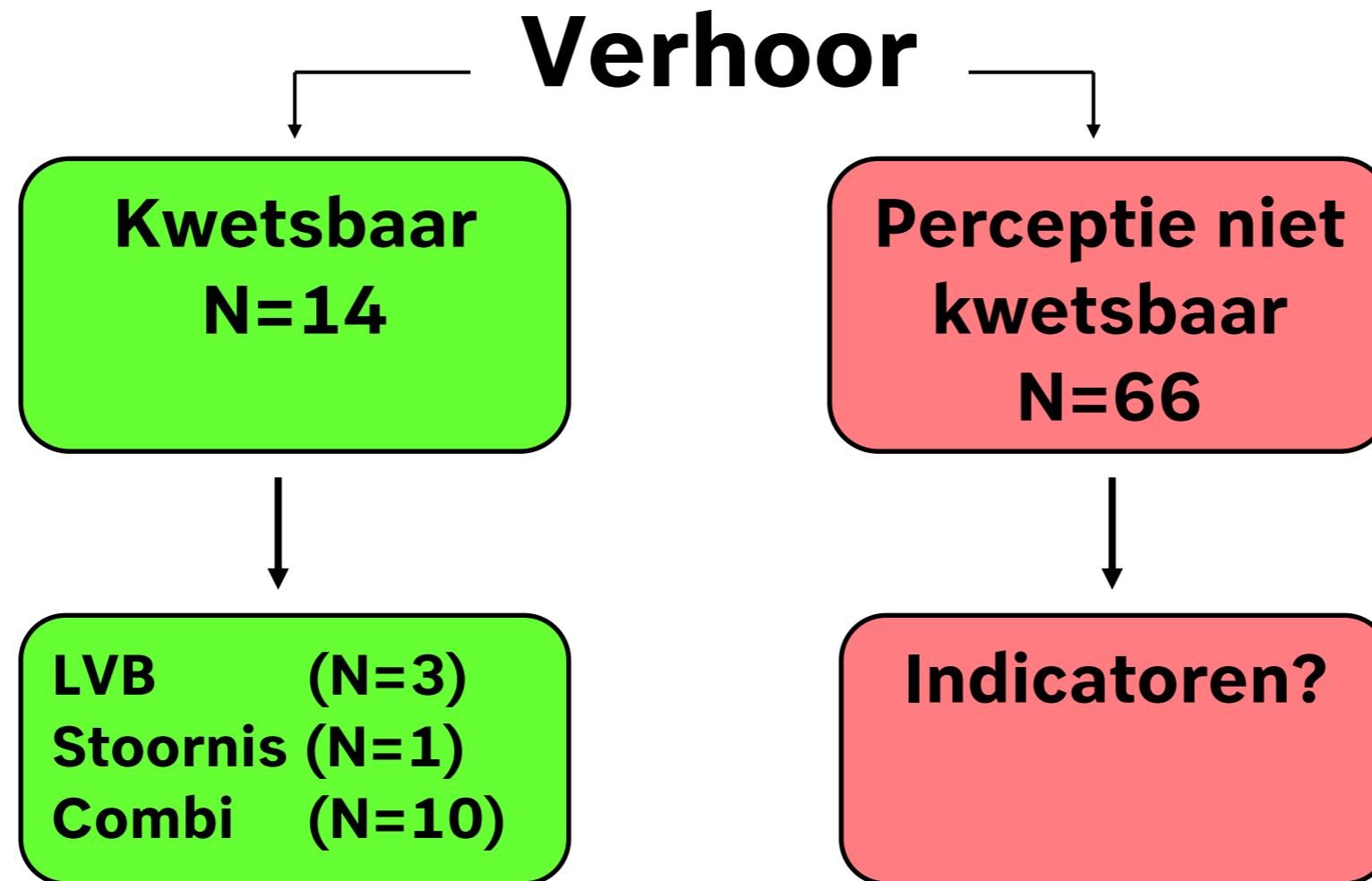
- Voor verhoor (documentatie, externe partijen)
- Tijdens het persoonsgerichte verhoor

Bij volwassenen wordt eigenlijk helemaal niet gevraagd van: “Is er hulpverlening?”, terwijl dat juist echt onwijs belangrijk is... Als ze daar al zo komen van: “Ja, ik heb iemand van stichting MEE en iemand die mij helpt met mijn financiën”, dan zouden echt alle alarmbellen al moeten afgaan, denk ik. Maar die vraag zit gewoon niet in het sociaal verhoor. (...) Of je verslaving hebt en schulden vragen ze dan nog wel. Maar daar doen ze vervolgens niks mee. Het is gewoon even letterlijk **het rijtje afgaan**.

Advocaat

Praktijk: 80 politieverhoren

Hoofdvragen

P: Waar woon je?

V: Ik woon in de 'Regenval'
instelling

P: Volg je nu een opleiding?

V: Nee.

P: Werk je?

Ik hoor u nu al een paar keer de fout eigenlijk maken met euro en gulden. Hoe is uw verstandelijk, uw cognitieve, uw hersenen, hoe zijn die?

Doorvragen

Geen kennis over kwetsbaarheid
Schuld, verslaving, wonen, werk

Belang van doorvragen!

Kennis omtrent kwetsbaarheid + opleiding

OPLEIDING
MENTALE GEZONDHEID
HULPVERLENING
MEDICATIE **LICHAMELIJKE**
WEEKSCHEMA **GEZONDHEID**
SOCIALE CONTACTEN
HOBBIES

Nou, we hebben gehoord dat je autistisch bent he. Wat betekent het voor jou dat je autisme hebt? (...) Wat is een voorbeeld van de laatste keer dat jij het moeilijk vond dat iets veranderde?

Vermoeden van kwetsbaarheid

Indicatoren

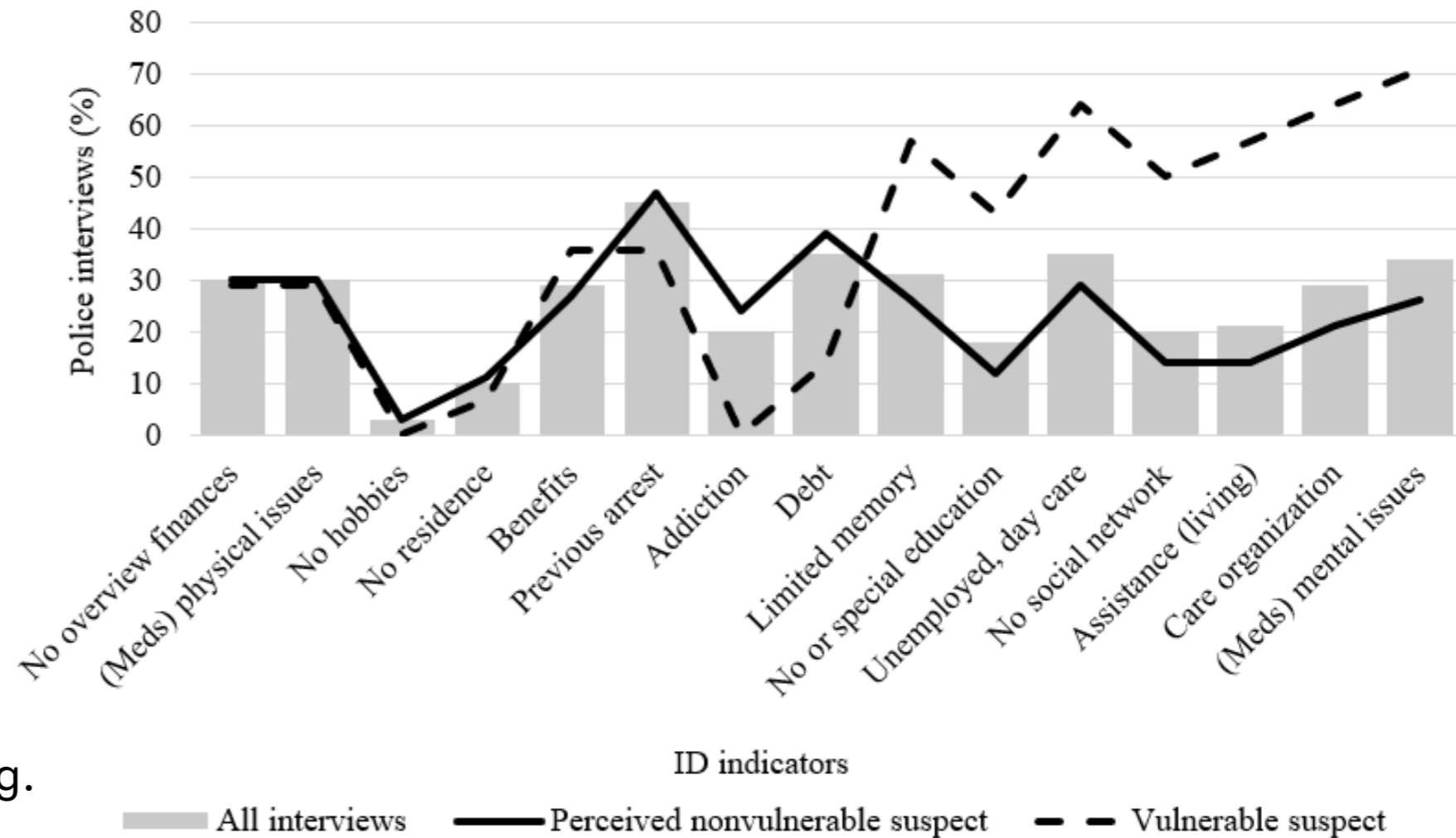
Zorgboerderij/dagbesteding;
geen opleiding/taal

Ik kan niet tegen post.

Dat maakt mijn hoofd druk.

En dan heb ik vanwege mijn ADHD,
heb ik ook nog zeg maar een Wajong.

Suspects' indications of ID (and disorders) in person-oriented interviews (%).

Codeurs vermoeden van kwetsbaarheid

- 44% van 66 verdachten (*vermoedelijk LVB*)
- 74% geen advocaat (*vermoedelijk kwetsbaar*)

Maar kijk uit!

- Problematisch verleden, taalbarrière/cultuur, verslavingsproblematiek en verbloemingstechnieken
- Belangrijk aanpassing verhoor!

Communicatie en bejegening

- Verduidelijking, structuur en rapport

- Kennismaking, (herhaling) rechten
- Doel, procedure, instructies
- “Ik was er niet bij”, “ik ga niet over de straf”
- Wees consistent en leg uit wat je doet
- Waar rekening mee houden?

- Taalgebruik

- Kort, simpel taalgebruik, 1 onderwerp tegelijk
- Rustig spreektempo, pauzes (ed.)

- Tools (basistool strafrechtketen, taal voor allemaal)

P: Kijk, je kan nu kiezen van of we stoppen er nu mee en we wachten op je advocaat. Die heeft twee uur om hier te komen.

Vraagstelling en taalgebruik

Open: Vertel mij eens wat er is gebeurd?

7W: Wie zei dat precies?

Gesloten: Was u daar alleen?

Meerkeuze: Stond je nu in de rij van de kassa, of stond je buiten, of stond je bij de klantenservice?

Suggestief: Ok. Het is niet dat u wilde vluchten of zo?

Cocktail: Waar stond jij, wat deed je en wat zei je?

- **Duur**
- **Houding**
- **Context**

Welke hulpverlening zit er op je?

Loopt u vast bij hem?

We gaan hem eerst effe ontleden

In welke frequentie gebruik je het?

Je bent niet achterlijk, of wel?

Jargon: personalia, advocaat,
(on)voorwaardelijke straf

Compliance & acquiescence

V: Ik zal het wel gedaan hebben. Ik weet zeker dat ik niemand geslagen heb of dat er iemand gewond is of, dat bestaat niet.

P: U zegt nu twee dingen he. U zegt: “Ik zal het wel gedaan hebben” en daarna zegt u: “Het bestaat niet dat ik iemand geslagen heb.”

Kan ik alles tegen jou zeggen?
Je mag alles vragen hoor
Ja ja ja ja ja ja....

Vermijd:

Dat was toch zo he? Dat is toch zo gebeurd? Dat vind jij toch ook? Klopt dat?

Suggestibiliteit

P: Want ik zie je naar je kamer lopen en daarna heb je iets in je hand (...)

P: Nee, maar de reden waarom de politie is gebeld is omdat je iets op je kamer bent gaan halen iets **blauws** en dat heb je vastgehouden.

V: Ja ja ja.

P: Wat was dat?

V: Dat was een holster waar een boormachine in moet.

P: En welke kleur?

V: Blauw.

P: Ja kleur blauw, klopt. Kan die vraag ook weg.

Let op:

Ik weet het niet, maar denk dat het zou kunnen (...) ja dat weet ik niet, dat zal ik wel gedaan hebben ja, maar jullie zeggen dat toch.

90 politieverhoren – zaakgericht verhoor

**Wel
LVB
N=17**

82%

**Geen
LVB
N=35**

34%

**Vermoedelijk
LVB
N=38**

26%

Aanwezigheid advocaat

Invloed vraag en techniek op verklaring (1)

- Open vragen, verificaties en actief luisteren (hmm...? OK?) zetten aan tot zelf verklaren
- Alle 7W vragen → concreet antwoord (51% vs. 12%)
- (Vermoedelijk) LVB vaker ‘niet weten/herinneren’
 - Geheugen (hoe vaak, wanneer)
 - Hoe-vragen (hoe voelde je je daarbij)
- Concreet antwoord op gesloten vragen (vaak ja/nee)
 - 16% vs. 58%

Invloed vraag en techniek op verklaring (2)

- Ongeveer 60% van onproductieve vragen = antwoord op vraag (accuraat?)

P: Dan ga ik je gewoon een beetje helpen en het enige dat je hoeft te doen, is zeggen 'ja' of 'nee'. Zullen we dat afspreken?

Risicovolle ondersteuning... kijk uit!

- (Mis)leidende techniek

- Leidt bij LVB-verdachte tot meer zaakgerichte informatie (27% vs. 3%)

P: **Ik zal u een beetje helpen (...)**

P: Goed van jou hoor, dat je zo goed antwoord geeft.

P: **Stel** nou dat eh, ze wordt vandaag wakker en ze heeft een blauwe kaak (...)

Neutraliteit

Bias

(...) Ik denk dat jullie dat gewoon met zijn drieën hebben verdeeld.

Rapport

Gaat het? Neemt u even de tijd. Vindt u het lastig om erover te praten, neem ik aan.

Heftig man.

Kortom,

**Luister... in een open, actieve, aanmoedigende en geïnteresseerde manier,
en verifieer informatie**

En kom uitspraken na:

Ik kan nooit beloven dat je naar huis mag, maar ik ga wel mijn best doen.
En om heel eerlijk te zijn, je zal vanavond zeker naar huis mogen.

Resultaten zijn veel breder toepasbaar

Verhoren met (vermoedelijke) LVB-verdachten

→ Cijfers geven verhoor met LVB niet goed weer

- Heterogene groep
- Opbouw naar informatie
- Opvallende taal en gedrag
- Ik wil naar huis

Als ik het zeg, mag ik sneller naar huis toch?

Als ik eerder naar huis kan, dan doe ik dat [bekennen].

Aanbevelingen

- Aandacht op uitleg rechten en procedures
- Herkenning en aanpassing LVB
 - Basisaanpak, voorbereiding en evaluatiemomenten
- Opname en advocaat
- Aandacht voor proces-verbaal
- Opleiding heeft een positieve invloed op verhoorgedrag!
 - Optimalisatie opleiding en bewustzijn kwetsbaarheid (basis)politie
 - Méndez Principles

Robin.Kranendonk@politieacademie.nl

POLITIEACADEMIE

nsCr
Nederlands Studiecentrum
Criminaliteit en Rechtshandhaving